

СУТНІСТЬ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті аналізується поняття глобалізації, її виклики, а також питання про те, чи зможе вища освіта України в добу світової глобалізації бути конкурентоспроможною й водночас залишитися провідним центром накопичення та передачі знань. Стверджується, що сучасна система вищої освіти здатна впливати на глобалізацію, формуючи лінію майбутньої політики держави і регіону.

Ключові слова: *глобалізація, інтернаціоналізація, інтер-націоналізація освіти, освіта, транснаціональна освіта, вища освіта.*

Постановка проблеми. ХХ століття стало епохою глибоких, революційних трансформацій, пов'язаних з руйнацією або й виродженням не тільки традиційних, а й модерних соціальних структур, та формуванням нового глобального універсуму, в якому (з першого погляду – еkleктично) поєднуються риси різних цивілізаційних укладів. Поліфонія глобальних трансформацій змушує не просто осмислювати їх логіку, а й порушувати та вирішувати питання щодо можливості суб'єктів історії – людини і суспільства – впливати на їх розгортання, конструювати майбутнє заради свого виживання та розвитку.

Глобалізація – це процес, що дозволяє фінансовим та інвестиційним ринкам працювати на міжнародній арені, значною мірою внаслідок скасування державного контролю і поліпшених комунікацій, а також процес, завдяки якому компанія розширює свою діяльність в міжнародних рамках”. Таке визначення відображає орієнтоване на бізнес неоліберальне розуміння поняття

глобалізації, яке найбільш часто вживається в англомовних країнах. Дієслову “глобалізувати” дається більш нейтральне визначення: “здійснювати або розповсюджувати по всьому світу” [4].

Але деякі дослідники розглядають глобалізацію як загрозу, нищівну силу, що невблаганно розповсюджується та руйнує традиційні соціальні процеси як національні, так і регіональні, місцеві, кардинально змінює природні й національні властивості того або іншого соціального об’єкту.

Глобалізація поки що не є інструментом формування дійсно єдиного світу, де панує етнічна толерантність, співпраця й співіснування різноманітних етносів та культур, про що заявляють її адепти. Вона уособлює експансію і зовсім не прагне бути засобом взаємодії різних культур і традицій. Здійснюється агресивне насаджування методів ринкового фундаменталізму “відсталим” суспільствам. Навіть в економічному аспекті вона не зближує, а субординує регіони і країни світу, не долає, а закріплює периферійний характер певних країн. Інтерес до їхніх культур і традицій має відверто етнографічний характер.

За останні 10–15 років глобалізація значно посилила також вплив на трансформацію національних систем вищої освіти. Так, на думку одного з відомих теоретиків університетської освіти, віце-канцлера Кенсінгтонського університету П.Скотта, глобалізація є найфундаментальнішим викликом, з яким зіткнулася вища школа за всю понад тисячолітню історію існування [8].

Отже, актуальним є з’ясування тенденцій розвитку вищої освіти в умовах культурної глобалізації та її наслідків.

Аналіз останніх публікацій. Глобалізм (як теорія, ідеологія і стратегія) вивчають тривалий час. Згадаймо хоча б таких його дослідників, як М.Квак [3], Г.Колін [4]. Зокрема, для Г.Коліна глобалізм – це тип осмислення нинішнього етапу руху до універсалізації людської спільноти і, відповідно, система цінностей життя [3].

На думку П. Скотта, глобалізація прямо стосується університетів, адже робить особливо актуальним завданням поширення національних культур, сприяє стандартизації навчання (під впливом сучасних інформаційних технологій і появи глобальних дослідницьких мереж), а також обмежує бюджетні можливості розвинених країн, від яких залежить більша частина

фінансування університетської освіти. На університети, зауважує вчений, чекає робота з адаптування до вимог епохи глобалізації.

Подібну до цієї точку зору висловлює Д. Деланті. Він підкреслює, що з огляду на зміни в суспільстві, культурі й знаннях сучасний університет повинен так само змінитися, знайти себе в нових реаліях, щоб гарантувати свою “конвертованість” [4]. П. Скотт і Д. Деланті розглядають глобалізацію як чинник упровадження в університети елементів ринкової економіки, що сьогодні змінює і національні, і світову системи вищої освіти.

В. Кремень пов’язує глобалізацію вищої освіти зі “вступом людства на перетині тисячоліть до нового типу цивілізації, опануванням нового способу мислення й різновидом прогресу” [8, 48]. Найпріоритетнішими галузями в ХХІ ст., на думку вченого, будуть “наука як сфера, що продукує нові знання, та освіта, як сфера, що олюднює знання” [8, 49]. При цьому він застерігає від можливого лише декларативного характеру пріоритетності освіти, пов’язаного з численними викликами глобалізації, а саме загостренням конкуренції між традиційними вишами та молодими освітніми провайдерами (розповсюджувачами навчальних програм, тренінговими та телекомунікаційними компаніями, котрі пропонують свої дистанційні програми). На думку академіка, тільки країна, спроможна в умовах глобалізованого світу помножити свою інтелектуальну власність, сферу знань як субстанцію виробництва, зможе претендувати на гідне місце в світовій спільноті, бути конкурентоспроможною.

Стосовно прогнозів, то, на думку Н. Балабанової, культурна глобалізація вищої освіти в Україні пов’язана насамперед зі зміною основних її складових [1]. Вчена стверджує: “В умовах інформаційного суспільства вищий навчальний заклад кардинально змінює такі свої основні складові, як організаційна структура, методи і форми навчання, викладацький склад. Так, наприклад, привабливою і доступною стає дистанційна форма навчання засобами Інтернету, що дає змогу заощаджувати час і кошти, сприяє підвищенню якості освіти завдяки таким рисам, як самоменеджмент знань, гнучкість розкладу, іновативність, творчий пошук, можливість здійснення особистого вибору тощо” [1, 29].

Заслужують на увагу також погляди Г. Макбурні, який пов'язує глобалізацію передусім із формуванням освітньої нерівності. Неоднаковий доступ до знань, інформаційних технологій і мов міжнародного спілкування становить одну з головних причин появи нерівності в питаннях освіти. “Характерною рисою “розколотого” освітнього простору є розрив в економічній структурі світу між групою розвинених держав, які становлять “золотий мільярд” (країни Західної Європи, США та Канада), та рештою країн. У багатьох країнах спостерігаються неграмотність серед дітей і дорослих, дуже обмежений доступ до інформаційних технологій, що відкидає молодь цих країн на периферію освіти” [6, 52].

Попри значну кількість досліджень не можна стверджувати, що університет на сьогодні є головним соціальним інститутом сучасного суспільства. Як елітний вищий навчальний заклад, він мав би перебрати на себе велику кількість нових функцій: 1) організацію та проведення спільних міжнародних фундаментальних наукових досліджень; 2) забезпечення потреб суспільства у висококваліфікованих кадрах; 3) розвиток загальної освіти. Тому **метою** статті є дослідження того, чи зможе вища освіта України в добу світової глобалізації бути конкурентоспроможною і водночас залишитися провідним центром накопичення та передачі знань в інтересах нації чи їй на зміну придуть молоді енергійні освітні провайдери? Пошук відповіді на це складне запитання сьогодення дуже хвилює науково-педагогічну спільноту.

Навколо освіти, особливо вищої, групується багато ключових питань глобалізації: стратегія інтернаціоналізації; транснаціональна освіта; забезпечення міжнародної якості; підприємницькі підходи до функціонування освіти; регіональна і міжрегіональна співпраця; інформаційна і комунікаційна технології та віртуальні навчальні заклади; поява нових освітніх посередників – провайдерів освіти, проблеми рівноправності та доступності освіти і таке інше. При цьому необхідно зазначити, що система вищої освіти здатна впливати на глобалізацію, формуючи лінію майбутньої політики держави і регіону. Тому для розуміння особливостей взаємовпливу процесів глобалізації та системи вищої освіти необхідно розглянути специфіку глобаль-

них процесів в рамках нової моделі управління, реформування, реструктуризації та облаштування системи вищої освіти з точки зору нових вимог.

Економічний вимір соціальних процесів часто використовується як ключовий двигун глобалізації. Його прояви – потоки торгівлі та інвестицій, наявність специфічних товарів по всьому світу, багатонаціональне розміщення виробництва і ринків. Крім мобільності товарів, має місце зростання міжнародної торгівлі послугами (включаючи освіту). За оцінкою WTO, світовий ринок освіти склав в 1995 р. \$ 27 млрд (дол. США) [1]. Передбачається, що в 2025 р. загальну кількість міжнародних студентів по всьому світу становитиме 4,9 млн [9].

Іншою тенденцією розвитку та одночасно і протиположною вищої освіти з точки зору глобалізації стає поняття “економіка знань” як джерело багатства та інтелектуального капіталу. Теоретики, науковці в таких галузях науки, як освіта, соціологія і економіка визначають безліч чинників, що відрізняють економіку знань від економіки традиційних елементів багатства (землеволодіння, фінанси, фізичний труд). Деякі з цих чинників явно відносяться до освіти, особливо в конкурентному міжнародному навколишньому середовищі, яке на сучасному етапі характеризується насамперед пануванням інформаційних технологій. В економіці знань, згідно з науковими дослідженнями, присутній швидше достаток, ніж дефіцит ресурсів; знижується значення місцеположення і розмір підприємства; існує орієнтація на людські ресурси: ключовою формою капіталу є інтелектуальний капітал [3]. У рамках освіти економіка знань характеризується глобальним ринком з попитом на кваліфіковану робочу силу, яка підтримується міжнародним документом на відповідність кваліфікацій. Освіта може тому використовуватися і як послуга, що продається, і як цінна інтелектуальна власність.

Крім зростаючих темпів створення економічних інновацій, глобалізація характеризується зростанням наднаціональних організацій, які визначають політику держави та окремих соціальних груп, і структур, діючих в рамках, більш широких, ніж рамки окремих націй.

Глобалізація в сфері політики тісно пов’язана з підйомом неолібералізму, який приховано був присутнім в практиці соціаль-

ного управління більшої частини урядів англомовного світу і деяких наднаціональних органів, таких, як Організація з міжнародної торгівлі (ОМТ), Світовий банк і Міжнародний валютний фонд (МВФ). Сучасна філософія соціального управління підтримує вільну торгівлю і дію ринкових механізмів, включаючи їх застосування до традиційних державних функцій, таких, як освіта, охорона здоров'я і енергозабезпечення. Така ситуація веде до усіченого державного фінансування суспільного сектора, маркетингу суспільних послуг, приватизації державного сектору та/або їх виставленню на аукціон для приватних посередників-провайдерів і усуненню або скороченню регулюючих бар'єрів для вільної торгівлі [4].

Прихильники позиції неолібералізму доводять, що конкуренція призведе до поліпшення послуг, оскільки найбільш успішними виявляться провайдери, які здатні ефективніше працювати і задовольняти клієнтів. Неолібералізм часто супроводжується менеджериством – застосуванням таких методик управління бізнесом, як еталонне тестування і забезпечення якості, з тим щоб оцінювати і підвищувати ефективність функціонування і розвитку соціального об'єкту. Суспільні органи, які функціонують за ринковими або квазіринковими принципами, іноді згадуються як “гібридні організації”, які поєднують елементи як державних, так і приватних підприємств [4]. У цю категорію входять і сучасні вищі заклади освіти.

Хоч неолібералізм стосовно системи вищої освіти найбільш властивий англомовним країнам, в останні роки багато інших країн істотно скоротили пряме фінансування освітніх закладів. Цю тенденцію можна сприйняти як частину послідовних реформ фінансування та управління як всією системою вищої освіти так і окремими вищими навчальними закладами. Існує декілька причин цієї тенденції, включаючи: фіскальний тиск на урядове фінансування і панування неоліберальної економічної філософії, в якій ринкова орієнтація і підхід “клієнт платить” застосовні до багатьох послуг.

Поряд із економічним розвитком, глобалізація пов'язана з потоком культурних зразків та інформації про культурні події у всьому світі. Адже багато товарів і послуг, що продаються і роз-

повсюджується по всьому світу, тісно переплетені з культурним контекстом.

Будь-яка культура напряму пов'язана з вищою освітою. Наприклад, розширення транснаціональної освіти (ТНО) виводить на перший план проблеми взаємозв'язку між культурою, глобалізацією та вищою освітою, включаючи визнання значення глобальної педагогіки і вплив іноземних освітніх посередників-провайдерів на регіональну систему вищої освіти.

Величезне накопичення, обробка і майже миттєва передача інформації завдяки злиттю інформаційної та комунікаційної технологій – ключовий аспект глобалізації. Це життєздатна інфраструктура, яка включає до себе час і простір й полегшує економіко-політико-культурний розвиток суспільства. Стосовно вищої освіти ці технології розглядаються як такі, що надають можливості скорочення витрат на студента завдяки переміщенню курсів і бібліотечних матеріалів в онлайнове середовище. Ця стратегія також підвищує можливості для отримання транснаціональної освіти і можливості нових посередників надавати освіту, не вдаючись до традиційної інфраструктури із застарілим інструментарієм і до паперових бібліотек.

Отже, актуальним є з'ясування тенденцій розвитку вищої освіти України в умовах культурної глобалізації, її наслідків та спроби розмежувати поняття глобалізації й інтеграції щодо вищої школи.

В умовах небувалого ускладнення відносин у глобалізованому інформаційному суспільстві часто ототожнюють такі поняття, як інтернаціоналізація і глобалізація щодо вищої школи. У контексті проблеми інтернаціоналізація освіти означає вільний академічний обмін викладачами і студентами між вишами різних країн, а також створення єдиних спеціальних навчальних програм, а глобалізація – це універсалізація навчального планування, що здійснюється за рахунок попиту певного типу фахівця на глобальних ринках праці.

Те, що вища школа завжди була інтернаціональним інститутом, не викликає сумнівів, але в історії її існування умовно можна виділити 4 основні етапи. Перший охоплює період розвитку щойно створених європейських університетів з епохи середньовіччя й Відродження до XVIII ст. Слід зазначити, що в

цей період за рівнем культурного розвитку та вищої освіти Україна перебувала в загальноєвропейському середовищі. Поширенню ренесансної культури в українських землях сприяв насамперед розвиток освіти. Наприкінці XV–XVI ст. помітно зростає прошарок українців, що здобули освіту в кращих західноєвропейських університетах – Краківському, Празькому, Болонському тощо. Досить часто вихідці з України були провідниками загальноєвропейського ренесансу. Перші вищі навчальні заклади в Україні – Острозька та Києво-Могилянська академії за навчальними планами були схожі на провідні західноєвропейські університети [4]. Тому тепер, коли йдеться про входження нашої держави до європейського культурно-освітнього простору, деякі автори, зокрема М. Михальченко та В. Андрущенко [7], наголошують на поверненні України саме до цього простору.

Другий етап учені визначають між другою половиною XVIII ст. і початком Другої світової війни. У цей період розвинені країни експортують принципи побудови своїх освітніх систем у менш розвинені країни. Під час інтернаціоналізації на цьому етапі наростає міжнародний обмін науковими знаннями, збільшується міжнародна мобільність студентів і викладачів.

Третій етап тривав від часу закінчення Другої світової війни до початку 90-х років минулого століття. Розпад колоніальної системи сприяв значному збільшенню міжнародної мобільності студентів із колишніх колоній. Цей період характеризується залученням вишів у могутній рух освітньої експансії й демократизації освітніх можливостей.

Сьогодні ми вступили в четвертий, якісно новий етап глобалізації вищої школи, за якого масове поширення освіти розглядається як гарантія конкурентоспроможності держави в новій глобальній економіці.

Глобалізація, на думку П. Скотта [8], прямо стосується університетів, адже робить особливо актуальним завданням поширення національних культур, сприяє стандартизації навчання (під впливом сучасних інформаційних технологій і появи глобальних дослідницьких мереж), а також обмежує бюджетні можливості розвинених країн, від яких залежить більша частина фінансування університетської освіти [8]. На університети, за-

уважає вчений, чекає робота з адаптування до вимог епохи глобалізації.

Подібну до цієї точку зору висловлює Д. Деланті. Він підкреслює, що з огляду на зміни в суспільстві, культурі й знаннях сучасний університет повинен так само змінитися, знайти себе в нових реаліях, щоб гарантувати свою “конвертованість” [2]. Однак на відміну від П. Скотта стверджує, що на рубежі ХХ–ХХІ ст. університет уже став глобальною установою, зайнятою в тристоронніх відносинах із урядовими й багатонаціональними корпораціями. П. Скотт і Д. Деланті розглядають глобалізацію як чинник упровадження в університети елементів ринкової економіки, що сьогодні змінює і національні, і світові системи вищої освіти [2].

А інтернаціоналізація, на їхню думку, припускає існування світу, що складається з національних держав, на основі чого складаються чіткі геополітичні кордони, через які може здійснюватися традиційна діяльність з інтернаціоналізації освіти (набір та переміщення студентів, обмін викладачами, співпраця університетів, спільна дослідницька робота). Інтернаціоналізація постає як побудова взаємозв'язків між двома або більшою кількістю країн, пов'язаних спільною метою, наприклад, формуванням єдиного освітнього простору, що й закріплено Болонською конвенцією, підписаною в липні 1999 року. А процес глобалізації загалом розглядається як стандартизація, економічна інтеграція і крос-культурна проникність. Інтернаціоналізація характеризується передусім високим рівнем мобільності студентів, що підтверджено даними ЮНЕСКО, згідно з якими за останні 25 років він зріс на 300%. На думку експертів, до 2010 року кількість студентів, які навчаються за кордоном, становитиме 2,8 млн. осіб, а до 2025-го – 4,9 млн. Глобалізація ж пов'язана насамперед із загостренням конкуренції між традиційними вишами.

Отже, можна спрогнозувати, що реакція освіти на глобалізацію полягатиме в зміцненні інтегральності особистості за збереження й розвитку її особливостей і конкурентоспроможності, а також в орієнтації на сучасну економіку, нові кваліфікації і технології за збереження традиційних і створення сучасних національних особливостей.

Глобалізація насамперед пов'язана з англо-американською моделлю світоустрою, експансією євроатлантичних культурних цінностей і прийняттям саме цих цінностей вищою школою.

Отже, під час глобалізації простежується тенденція зближення народів у культурному плані, що сприяє утвердженню культурної одноманітності, тоді як багатоманітність відступає на задній план. Глобалізація як єдність економічних, політичних і культурних процесів зближує економічний розвиток країн, але не ліквідує розрив між бідними та багатими країнами. Вона, роблячи світовий ринок товарів і послуг єдиним, руйнує традиційні способи життя. Завдяки поширенню в світі демократичних цінностей тоталітарні режими відступають, але при цьому відбувається нав'язування політичного домінування наддержав. Цінності, на основі яких здійснюється глобалізація, хоча й універсальні, проте абстрактні. Ринкова економіка, раціональність, демократія, соціально-правова держава, освітні цінності різні в різних країнах. Їх реалізація залежатиме від культури і традицій суспільства.

Прогресуюча культурна глобалізація робить виклик усій системі вищої освіти. Останніми роками вища освіта дедалі частіше розглядається як товар і її комерціалізація виходить на рівень світового ринку. Навіть затятий прихильник теорії відкритого суспільства Дж. Сорос піддав критиці таку тенденцію, зауваживши, що грошові цінності узурпували роль істинних цінностей, а ринки стали панувати в таких сферах суспільного життя, де їм не має бути місця (мистецтво, педагогіка, наука, політика тощо) [9].

Тож процеси комерціалізації освіти можуть призвести до незворотної трансформації самого феномена освітнього процесу, сформованого протягом тисячолітньої історії існування університетської освіти.

Особливу загрозу для національних систем вищої освіти становить поява освітніх провайдерів. В економічно слабозвинених країнах ця тенденція збільшує “відтік інтелекту” за кордон. Найталановитіша молодь може бути селекціонована ще в період навчання з наступним запрошенням продовжити освіту в країні походження провайдера. У результаті потоки імміграції здібної молоді збільшуватимуться.

Потенціал освітніх провайдерів зростає в міру глобалізації, яка об'єктивно прискорюється діями Європейського центру з питань вищої освіти ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейської комісії та інших міжнародних європейських організацій. Яскравим свідченням цього є Болонський процес. Тож, на нашу думку, усім країнам – його учасникам треба ще раз серйозно задуматися про можливість розширення експорту освітніх послуг, зокрема й за допомогою освітніх провайдерів, про співвідношення традиційних і нетрадиційних форм освіти, конкурентоспроможність національної освіти.

Можна стверджувати, що культурна глобалізація вищої освіти є нерівномірним, суперечливим і складним явищем. Для країн, що не вписуються в цю модель, зокрема й для України, культурна глобалізація вищої школи матиме, ймовірно, такі наслідки:

- популяризація глобальних мультикультурних цінностей;
- посилення світового домінування євроатлантичної культури;
- поява зарубіжних освітніх провайдерів на територіях національних держав;
- втрата національної культури та ідентичності.

У висновках констатуємо, що за нових умов необхідно переосмислити, чого ж ми власне очуємо від освіти як підсистеми соціальної системи – без такого переосмислення хоч куди рухатися неможливо. Лише на підставі визначення, чого суспільство очікує від освіти – дошкільної, шкільної, університетської, післядипломної, освіти дорослих – можна вибудовувати систему освіти як таку. На підставі визначення місця освіти в суспільстві можна визначити, кого повинна вона – освіта – готувати. Отож, ми з необхідністю виходимо на філософсько-антропологічну проблематику: який саме образ фахівця ми вважаємо відповідним суспільним запитам. Людина знаюча та уміюча (а в сучасній термінології – Людина компетентна) – ось що потрібно для суспільства, і не варто здійснювати підміни понять, прирівнюючи цей образ до образу Людини функціональної, тобто здатної виконувати певний набір функцій, хай навіть суспільно корисних. Лише виходячи з розуміння, а кого власне ми хочемо отримати на “виході” із системи вищої освіти (кого ми маємо на “вході” в

цю систему, більш-менш зрозуміло – продукт системи освіти шкільної, середньої), можна вибудовувати навчальний план підготовки фахівця в певній галузі. Адже навчальний план, який встановлює зміст та послідовність навчальних дисциплін в підготовці фахівця, реалізує вказаний вище образ Людини, те, які знання, вміння та навички вона може отримати, навчаючись в університеті.

Саме виконання вказаних умов і дасть змогу повноцінним чином зрозуміти та пристосувати реалії Болонського процесу до вітчизняного освітянського та суспільного простору, забезпечуючи конкурентоспроможність випускника не лише на сьогоденному ринку праці і не лише в Україні, але й перспективи його входження в міжнародний ринок праці. І саме філософсько-методологічний аналіз тієї чи тієї освітянської сфери в дотичності із іншими підсистемами соціуму може забезпечити реальний прорив нашої освіти і науки, перетворюючи нашу країну із сировинно-експортної на державу з високим інтелектуальним потенціалом. А саме за таким напрямом розвитку економіки – майбутнє в сучасному глобалізованому світі.

Література

1. Балабанова Н. Суспільство знань та інновацій: шлях до майбутнього України. – К. : Арістей, 2005. – 104 с.
2. Деланти Д. Новые модели университетов // <http://socio.tamp.ru/1.htm>
3. Квак М. Національна держава, глобалізація та університет як модерний заклад // Ідея Університету: Антологія / Упоряд. М. Зубрицька, Н. Бабалік. – Львів Літопис, 2002. – С. 267 – 291.
4. Колин Г. Глобальные проблемы информатизации общества: информационное неравенство // ВВШ “Alma Mater”. – 2000. – № 6. – С. 27 – 30.
5. Кремень В. Філософія освіти ХХІ ст. // Персонал. – 2003. – № 1. – С. 8 – 13.
6. Макбурни Г. Глобализация как политическая парадигма высшего образования сегодня // Высшее образование сегодня. – 2001. – № 1. – С. 46 – 55.
7. Михальченко Н., Андрущенко В. Беловежье. Л. Кравчук. Украина 1991–1995. – К. : Укр. центр духовной культуры, 1996. – 512 с.
8. Скотт П. Глобализация и университет // ВВШ “Alma Mater”. – 2000. – № 4. – С. 3 – 8.

9. Сорос Дж. Кризис глобального капитализма. – К.: Основы, 1999. – 259 с.

10. Текст Болонської декларації цитується за виданням: Вестник Российского философского общества. – 2005. – №1 (33). – С. 74 – 77.

11. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова. – М. : ООО “Издатель-ство АСТ”, 2003. – 603 с.

12. Ясперс Карл. Идея университета (уривок) // Идея Университету : Антологія. – Львів, 2002. – 159 с.

Скотна Надежда. Сущность глобализации и ее влияние на развитие высшего образования в Украине. В статье анализируется понятие глобализации, ее вызовы, а также вопрос о том, сможет ли высшее образование Украины в период мировой глобализации быть конкурентоспособным и одновременно остаться ведущим центром накопления и передачи знаний. Утверждается, что современная система высшего образования способна влиять на глобализацию, формируя линию будущей политики государства и региона.

Ключевые слова: глобализация, интернационализация, интернационализация образования, образование, транснациональное образование, высшее образование.

Skotna Nadiya. The essence of globalization and its impact on the development of higher education in Ukraine. This article analyzes the concept of globalization and its challenges, as well as the question of whether in the period of globalization of the world, higher education of Ukraine will be competitive and, at the same time, remain a leading center for accumulation and transference of knowledge. It is argued that a modern system of higher education can influence globalization, forming a line for future policy of the state and region.

Key words: globalization, internationalization, the internationalization of education, education, transnational education, higher education.